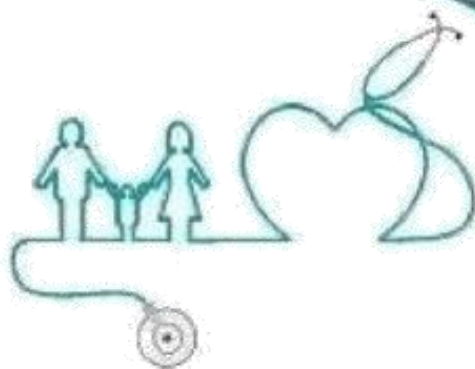

2

ჯანდაცვის პოლიტიკა და
დაზღვევა

№ 2. 2016

რეცენზირებადი სამეცნიერო ჟურნალი
ჯანდაცვის პოლიტიკა და დაზღვევა

Scientific Journal

Health policy and Insurance

№ 2

PRINT ISSN 2449-2468

ONLINE ISSN 2346-7983

გამომცემლობა „საუნჯე“

ჯანდაცვისა და დაზღვევის სკოლა
ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

2016

საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევა საქართველოში

თეონა ელიაშვილი¹ თენგიზ ვერულავა²

შესავალი

ეროვნული ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია საქონლისა და მომსახურების ყიდვა-გაყიდვის პირობები. კომპანიას მომხმარებლებისთვის საქონლის კრედიტით ან განვადებით მიწოდების შესაძლებლობა ანიჭებს დიდ კონკურენტულ უპირატესობას ბაზრის სხვა მონაწილეებთან შედარებით. მართალია, კრედიტით გაყიდვები უზრუნველყოფს მნიშვნელოვან სარგებელს კომპანიისთვის, კომერციულ და ექსპორტულ კრედიტებს თან ახლავს არგადახდის რისკი, რაც შეიძლება გამოწვეულ იქნას, ერთი მხრივ კონტრაგენტის გადახდისუუნარობით ან გაკოტრებით, მეორე მხრივ, პოლიტიკური მიზეზების გამო, საექსპორტო დაკრედიტების შემთხვევაში.

კრედიტების დაზღვევაში, კატასტროფული ხარჯების თავიდან ასაცილებლად, გამოიყენება აგრეთვე ცალკე კატეგორიები: დამზღვევის საკუთარი მონაწილეობა — თანაგადახდა, საკრედიტო ლიმიტი, მოცდის პერიოდი და ა. შ., რის საფუძველზეც იქმნება დაზღვევის სხვადასხვა სახეობები და ტექნიკა, ანდერაითინგი და სატარიფო სისტემა.

კრედიტების დაზღვევა გერმანიაში ინგლისიდან შემოვიდა XIX საუკუნის ბოლოს და ფართო გავრცელება ჰპოვა პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ. დაზღვევის სხვა სახეობებთან შეუთავსებლობის გამო, 1990 წლამდე კრედიტების დაზღვევა ცალკე ხორციელდებოდა სპეციალიზებული სადაზღვევო კომპანიების მიერ. კრედიტების დაზღვევის მიზანია კრედიტორის დაცვა კონტრაგენტის გადახდისუუნარობისგან.

კრედიტების დაზღვევის სამი ძირითადი კატეგორია არსებობს:

1. დაზღვევა დელკრედერე (Delkredereversicherung) ხელშეკრულებით
2. დაზღვევა თავდებობის ხელშეკრულებით
3. ნდობის ბოროტად გამოყენების დაზღვევა.

ფინანსური რისკები, რომლებიც სხვადასხვა საქონლისა და მომსახურების მიწოდებისას წარმოიშობა, ივარება დელკრედერე დაზღვევით. არსებობს დელკრედერე დაზღვევის ორი სახე - ექსპორტული და კომერციული კრედიტების დაზღვევა.

დელკრედერე დაზღვევის ორივე სახეობა შინაარსით ერთნაირ მომსახურებას გულისხმობს. ექსპორტული კრედიტების დაზღვევისას, ექსპორტიორი აზღვევს იმპორტიორის მიერ, დებიტორული დავალიანების არდაფარვის რისკს. ქვეყნის ფარგლებში მოკლევადიანი საქონლის მყიდველთა დებიტორული დავალიანების არდაფარვის რისკის დაზღვევა ხდება კომერციული კრედიტების დაზღვევის ფარგლებში.

დელკრედერე დაზღვევის პრინციპების მიხედვით, მკვეთრი ზღვარია გავლებული საქონლისა და მომსახურების მიწოდებასთან დაკავშირებულ და საბანკო კრედიტებს შორის, რომელსაც კატეგორიულად გამორიცხავს დიდი ხარჯების გამო.

დელკრედერე დაზღვევის საგანია დამზღვევის დაცვა მყიდველის გადახდისუუნარობით გამოწვეული ზარალისაგან, რომელიც სადაზღვევო ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდში წარმოიშობა.

კომერციული დელკრედერე დაზღვევის საგანი, როგორც წესი, არ არის კერძო პირთა და თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენლების მიერ, ვალის არდაბრუნების დაზღვევა. ისინი, ჩვეულებრივ, მხოლოდ სხვადასხვა ორგანიზაციების მიერ, კრედიტის არდაბრუნების

¹ სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო, აგროდაზღვევის პროგრამის ანგარიშთა მმართველი.

² მედიცინის აკადემიური დოქტორი. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი. აკად. გ. ჩავჭავჭავაძის სახ. გადაუდებელი კარდიოლოგიის ცენტრის ხარისხის მართვის დეპარტამენტის ხელმძღვანელი.

რისკებს აზღვევენ. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ არ ხდება სამათავრობო ორგანიზაციებისადმი — მაგ., რადიოსადგურები, სატრანსპორტო ორგანიზაციები და ა. შ. — გაცემული კრედიტების რისკების დაზღვევა, რადგან არ შეიძლება, რომ ისინი გადახდისუუნარონი აღმოჩნდნენ.

დელკრედერე დაზღვევაშიც არსებობს რისკები გამონაკლისის სახით, რომელთა დაზღვევაც არ ხდება. ასეთ რისკებს მიეკუთვნება:

- სავაჭრო პარტნიორის მიერ, ფულის გადმოურიცხველობა, რომლის მიზეზიც გახდა უცხო სახელმწიფოს მიერ, ეკონომიკური მიზეზებით საზღვარგარეთ ფულის გადარიცხვის ან სხვა ვალუტაში კონვერტაციის შეზღუდვა;

- გადაუხდელობის რისკი, რომელიც წარმოიქმნება სახელმწიფოს მიერ, საზღვარგარეთ განხორციელებული გადახდების აკრძალვის შედეგად;

- ოფიციალურად გამოცხადებული მორატორიუმის გამო, სავაჭრო ოპერაციის შეჩერების რისკი;

- ვალუტის კურსების ცვლილების რისკი და ა. შ.

კერძო სადაზღვევო კომპანია პასუხს არ აგებს, თუ უცხოელი მყიდველის გადახდისუუნარობა გამოწვეულია შემდეგი მიზეზებით:

- ომი, სამხედრო მოქმედებები;

- გაფიცვები, შიდა არეულობები;

- მიწოდებული საქონლის ოფიციალური კონფისკაცია;

- უცხო სახელმწიფოს მიერ, სხვა სახელმწიფოებთან საქონელბრუნვაზე და საზღვარგარეთ ფულის გადარიცხვაზე დაწესებული შეზღუდვები;

- სტიქიური უბედურებები;

- ატომური ენერჯის ზემოქმედება.

დელკრედერე დაზღვევაში არ არსებობს სტანდარტული ტარიფები. ყოველი ხელშეკრულებისათვის ცალკე ხდება სადაზღვევო პრემიის გამოთვლა. ამის გამო, ხელშეკრულების თავისი ვარიანტის წარდგენამდე მზღვეველმა დაახლოებით მაინც უნდა შეაფასოს მის მიერ დასაზღვევი რისკები.

დელკრედერე დაზღვევაში სადაზღვევო პრემიის ოდენობა გამოიანგარიშება ყოველი თვის ბოლოს მყიდველის დაუფარავი დავალიანების ოდენობის მიხედვით. სადაზღვევო ტარიფი შედგება ორი ნაწილისგან: თანხა, რომელიც რისკის დაფარვას სჭირდება და მზღვეველის ხარჯების დასაფარავად საჭირო თანხა.

კრედიტის რისკის დაზღვევის „ინსტიტუტი“ ევროპაში უკვე 150 წელზე მეტია არსებობს და ვითარდება, სადაც კომპანიების სავაჭრო გარიგებების დაახლოებით 80 % კომერციული კრედიტის პირობით ხორციელდება, ხოლო საერთაშორისო სავაჭრო ოპერაციებში საექსპორტო კრედიტის წილი, თითქმის 80 %-ს შეადგენს (Azaruchenkov 2007). საქართველოში კი ეს სადაზღვევო პროდუქტი მხოლოდ 5 წელია არსებობს, თუმცა განვითარების სწრაფი ტემპი ახასიათებს — 2008 წლიდან დღემდე მოზიდული პრემია გაზრდილია 97 %-ით (საქართველოს ეროვნული ბანკი 2013), მაგრამ არ არსებობს წარმოდგენა საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის განვითარების ტენდენციების შესახებ.

საქართველოში საკრედიტო რისკების თეორიული და მეთოდოლოგიური ბაზების განვითარების დაბალი დონე ხაზს უსვამს კვლევის აქტუალობას. საკრედიტო დაზღვევის ბაზრის განვითარებაში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება სახელმწიფოს. მრავალ განვითარებულ ქვეყანაში შექმნილია დაზღვევის სამათავრობო მექანიზმი ადგილობრივი მეწარმეებისთვის, რომლებიც წარმოებული პროდუქციის ექსპორტს ეწევიან, რაც ხელს უწყობს სავაჭრო ზონის გაფართოებას (Azaruchenkov 2007). ეს კი მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისთვის.

კვლევის მიზანია საქართველოში საკრედიტო დაზღვევის ბაზრის ტენდენციების შესწავლა, განხორციელდება საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის

ბაზრის სტატისტიკური მონაცემების შესწავლა, ასევე საქართველოს საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკის შესწავლა და მისთვის საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის განვითარების საჭიროების გამოვლენა.

მეთოდოლოგია

საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევის ჩამოყალიბებისა და განვითარების ტენდენციების შესწავლისთვის, თავდაპირველად, მოხდა საკვლევი ობიექტის თეორიული ბაზისის შექმნა. ჩატარდა **აღწერიითი კვლევა**, რომლის საფუძველს წარმოადგენდა საკრედიტო დაზღვევის შესახებ ნაშრომები, სახელმძღვანელოები და პუბლიკაციები, აგრეთვე, ინტერნეტ სივრცეში არსებული მასალები.

რაოდენობრივი კვლევის მეთოდი ეფუძნება საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის (საქსტატი) და საქართველოს ეროვნული ბანკის (სებ) მასალებს, რაც, თავის მხრივ, მოიცავს მონაცემებს საქართველოს საგარეო ვაჭრობის (ექსპორტი, იმპორტი, სავაჭრო სალდო) შესახებ, საქართველოს სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკურ მაჩვენებლებს და საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევის ბაზრის ფინანსურ მონაცემებს. სებ-ის და საქსტატის მონაცემთა ბაზების დამუშავების შემდეგ, შესაძლებელი გახდა საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევის ბაზრის განვითარების ტენდენციების დადგენა, განვითარების სტრუქტურა ბაზრის წილის, მოზიდული პრემიის და გაფორმებული პოლისების რაოდენობის შესახებ. აგრეთვე, ქართული ექსპორტისა და სავაჭრო ბალანსის განვითარების ტენდენციების ილუსტრირება კვლევის პერიოდის განმავლობაში (2008-2012 წ.) და ურთიერთკავშირის დადგენა საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევასთან.

თვისებრივი კვლევის მეთოდის ფარგლებში განზრახული გვექნა საკრედიტო ვალდებულებების მზღვეველი კომპანიების წარმომადგენლების სიღრმისეული გამოკითხვა აღნიშნული სადაზღვევო პროდუქტის მახასიათებლებებისა და საქართველოში მისი განვითარების თავისებურებების სპეციფიკის გამოვლენის მიზნით. მზღვეველ ორგანიზაციებთან შედგა პირველადი სატელეფონო გასაუბრება კომპანიების ცხელი ხაზის მეშვეობით, თუმცა მათი მხრიდან უარყოფილი იქნა სიღრმისეული ინტერვიუ კონფიდენციალურობის დაცვის მიზნით.

შედეგები

საქართველოს ეროვნული ბანკის მონაცემების მიხედვით, საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევა საქართველოში 2008 წლიდან იწყება. პირველი სადაზღვევო კომპანია, რომელმაც განახორციელა საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევა იყო შპს დაზღვევის კომპანია „ქართუ“. 2012 წელს კი უკვე 3 სადაზღვევო კომპანია წარმოადგენს პროდუქტს.

2012 წლის მონაცემებით, საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევა მე-14 პოზიციაზეა (საქართველოს ეროვნული ბანკი 2013) დაზღვევის 18 სახეობას შორის 0,1 %-იანი წილით (იხ.

);

2008 წელს სადაზღვევო კომპანია „ქართუ“ არის ერთადერთი კომპანია, რომელიც ახორციელებს საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევას პირდაპირი დაზღვევის საქმიანობის მიხედვით.

ცხრილი №1. საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის სტრუქტურა 2008-2012 წ. (პირდაპირი დაზღვევის საქმიანობა)

	მოზიდული პრემია (ლარი)	წილი ბაზარზე
2008	12 796	0,00 %
2009	10 391	0,00 %
2010	18 012	0,00 %
2011	908 727	0,28 %
2012	490 656	0,10 %

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://nbg.gov.ge/index.php?m=489>

2009 წლიდან საკრედიტო ვალდებულებების მზღვეველი ორი კომპანია არის წარმოდგენილი — „ქართუ“ და „იმედი L International“. თუმცა, ამის მიუხედავად, მცირდება მოზიდული და გადაზღვევის პრემიის ჯამური ოდენობა წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით, შესაბამისად, 18 %-ით და 26 %-ით (იხ. ცხრილი №2 და ცხრილი №3).

2010 წლიდან ბაზრის სეგმენტს ეთიშება კომპანია „ქართუ“ და საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევას ისევ მხოლოდ ერთი კომპანია — „იმედი L International“ წარმოადგენს, მაგრამ, ამის მიუხედავად, 42 %-ით იზრდება მოზიდული პრემიის ოდენობა წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით (იხ. ცხრილი №2).

2011 წელსაც მხოლოდ „იმედი L International“ სთავაზობს მომხმარებლებს საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევას, მაგრამ აღსანიშნავია, რომ მოზიდული პრემია კვლავ იზრდება 98 %-ით 2010 წელთან შედარებით (იხ. ცხრილი №2). ამის შესაბამისად, იმატებს პოლისების რაოდენობაც (იხ. დიაგრამა №1 და

დიაგრამა №2) და 2011 წლიდან საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევა უკვე იკავებს ბაზარზე ადგილს, რომლის წილიც შეადგენს 0,28 %-ს (იხ.).

2012 წელს, ერთი მხრივ, შეინიშნება ბაზრის წინსვლა და განვითარება, რადგან პროდუქტს უკვე სამი სადაზღვევო კომპანია, „იმედი L International“, „ტაო“ და „არდი ჯგუფი“, წარმოადგენს, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მოზიდული პრემიის ჯამური ოდენობა 2011 წელთან შედარებით 46 %-ით მცირდება (იხ. ცხრილი №2) და ასევე იკლებს ბაზრის წილიც, წინა წლის მაჩვენებელთან შედარებით, 64 %-ით, რომელიც 0,1 %-ს შეადგენს.

ცხრილი №2. საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევით მოზიდული პრემია (ლარი)

	2008	2009	2010	2011	2012
ქართუ	12 796	9 438			
იმედი L International		952	18 012	908 727	8 648
ტაო					398 916
არდი ჯგუფი					83 092
სულ	12 796	10 391	18 012	908 727	490 656

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://nbg.gov.ge/index.php?m=489>

ცხრილი №3. საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევით გადაზღვევის პრემია (ლარი)

	2008	2009	2010	2011	2012
ქართუ	8 702	6 418			
იმედი L International		0	0	0	0
ტაო					0
არდი ჯგუფი					0
სულ	8 702	6 418	0	0	0

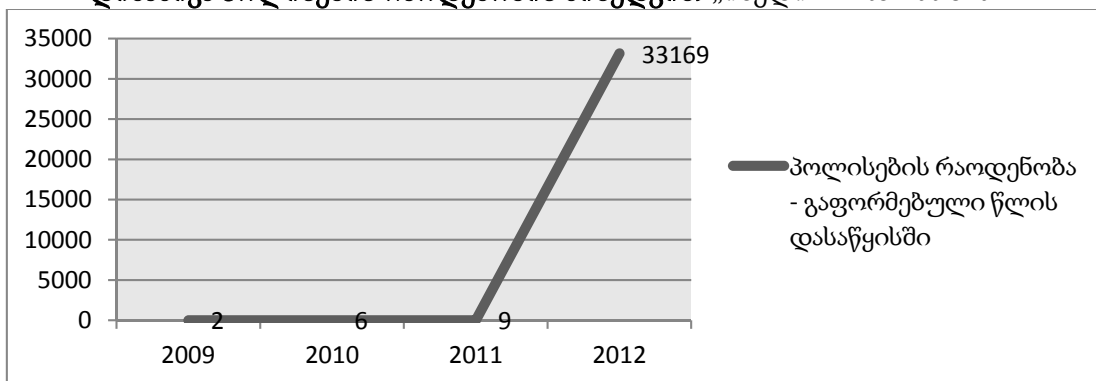
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://nbg.gov.ge/index.php?m=489>

ცხრილი №4. საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევით ანაზღაურებული ზარალები (ლარი)

	2008	2009	2010	2011	2012
ქართუ	0	0			
იმედი L International		0	0	0	200 000
ტაო					
არდი ჯგუფი					124 549
სულ					324 549

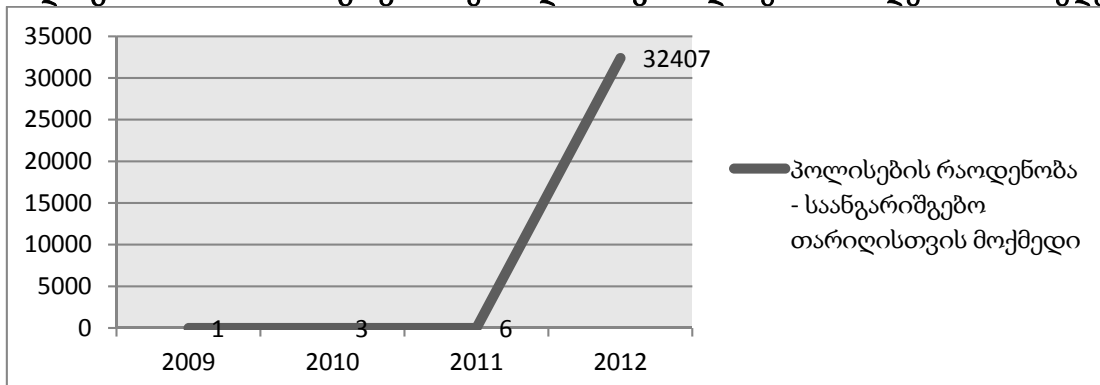
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://nbg.gov.ge/index.php?m=489>

დიაგრამა №1. საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის განვითარების დინამიკა პოლისების რაოდენობის მიხედვით „იმედი L International“

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მაჩვენებლები. ვებ-გვერდი. <http://nbg.gov.ge/index.php?m=489>

დიაგრამა №2. ბაზრის განვითარების დინამიკა პოლისების რაოდენობის მიხედვით

ექსპორტ-იმპორტი და ზოგადად, ქვეყანაში განხორციელებული სავაჭრო ოპერაციები ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი ფაქტორია. მიმდინარე გლობალური ეკონომიკური ძვრების პირობებში, ქვეყნებს შორის ურთიერთობებში, სავაჭრო გარიგებებს არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგან, სწორედ, ვაჭრობაზეა აგებული წარმატებული ეკონომიკური ურთიერთობები და თითქმის, მთელი სისტემა, რაც მთლიანობაში, ხელს უწყობს მათ განვითარებას და მაქსიმალური სარგებლის მიღებას ყიდვა-გაყიდვის ოპერაციებიდან.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით, ბოლო 6 წლის განმავლობაში, საგარეო ვაჭრობის არასასურველი სტატისტიკა ისახება ეროვნული ეკონომიკის განვითარების თვალსაზრისით (იხ. ცხრილი №5).

ცხრილი №5. საგარეო სავაჭრო ბრუნვა 2007-2012 წ. (მლნ. აშშ დოლარი)

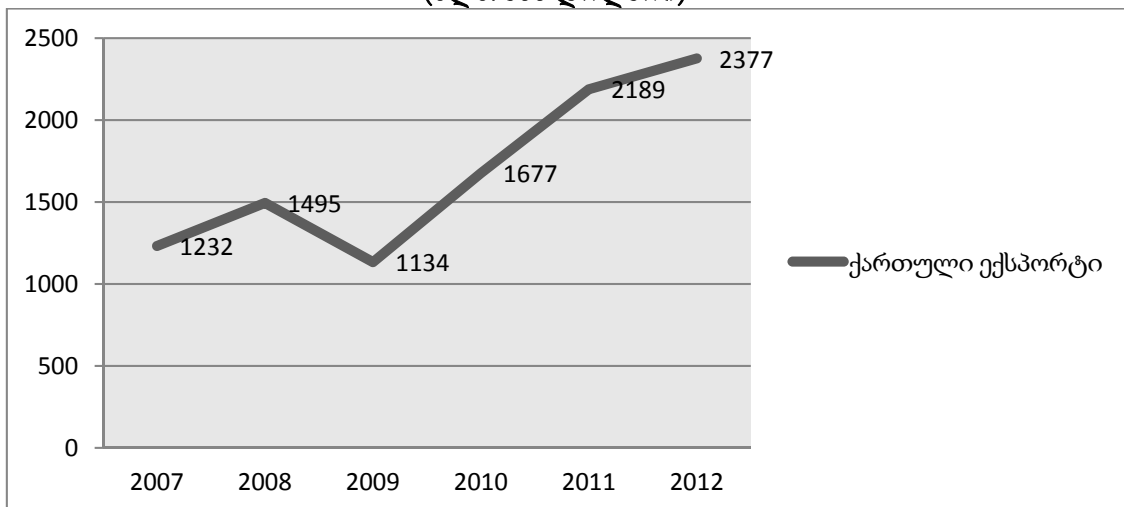
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
საგარეო სავაჭრო ბრუნვა	6 444	7 797	5 634	6 935	9 247	10 220
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	1 232	1 495	1 134	1 677	2 189	2 377
საქონლის რეგისტრირებული იმპორტი (CIF)	5 212	6 302	4 500	5 257	7 058	7 842
საგარეო ვაჭრობის სალდო	-3 980	-4 806	-3 367	-3 580	-4 869	-5 465

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი). საგარეო ვაჭრობა. ვებ-გვერდი. http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=133&lang=geo

მიუხედავად იმისა, რომ 2009 წლიდან ქართული ექსპორტის მაჩვენებელი იზრდება (იხ.

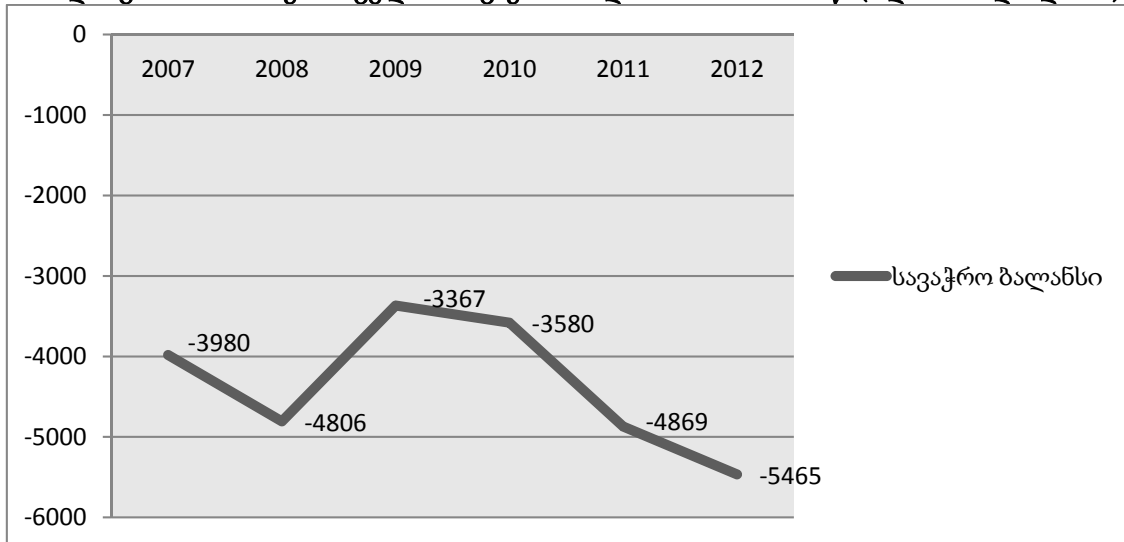
დიაგრამა №3), იკვეთება სავაჭრო ბალანსის უარყოფითი ტენდენცია და ყოველწლიურად უფრო და უფრო მზარდი სავაჭრო დეფიციტი (იხ. დიაგრამა №4).

დიაგრამა №3. ქართული ექსპორტის ზრდის დინამიკა 2007-2012 წ. (მლნ. აშშ დოლარი)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი). საგარეო ვაჭრობა. ვებ-გვერდი. http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=133&lang=geo

დიაგრამა №4. საქართველოს სავაჭრო ბალანსი 2007-2012 წ. (მლნ. აშშ დოლარი)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი). საგარეო ვაჭრობა. ვებ-გვერდი. http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=133&lang=geo

შედეგების ინტერპრეტაცია და დისკუსია

საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის განვითარების ტენდენცია საკმაოდ უჩვეულოა და გარკვეული პარადოქსებით ხასიათდება. კვლევის პერიოდის განმავლობაში (2008-2012 წ.) მართალია, მოზიდულ პრემიას ზრდის სწრაფი ტემპი ახასიათებს (97 %-იანი ზრდა), არასტაბილურია მისი წილი დაზღვევის ბაზარზე, რომელიც პირველი სამი წლის განმავლობაში ნულოვანია, 2011 წლიდან აღწევს 0,28 %-ს და აღსანიშნავია, რომ 5 წლიანი სტატისტიკის მანძილზე ეს არის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი, რადგან 2012 წელს ბაზარზე შესაბამისი სეგმენტის წილი კვლავ მცირდება 0,1 %-მდე.

კვლევის პერიოდის განმავლობაში (2008-2012 წ.), საყურადღებოა აგრეთვე ურთიერთკავშირი მზღვევლი კომპანიების რაოდენობასა (რომლებიც მომხმარებლებს სთავაზობენ საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევას) და მოზიდული პრემიის ოდენობას შორის. 2009 და 2012 წლებში, სადაზღვევო კომპანიების რაოდენობის ზრდის მიუხედავად, მოზიდული პრემია იკლებს, ხოლო 2010-2011 წ. პერიოდში, მზღვეველების შემცირების მიუხედავად, საკმაოდ შთამბეჭდავად იზრდება მოზიდული პრემია.

2008-2012 წლებში შესწავლილ იქნა ინფორმაცია გაფორმებული პოლისების რაოდენობის შესახებ. 2008 წელს არანაირი მონაცემი არ ფიქსირდება, 2009-2012 წლებში კი პოლისების რაოდენობის განვითარების საკმაოდ უჩვეულო ტენდენცია ისახება: პირველი სამი წლის განმავლობაში (2009-2011 წ.), გაფორმებული პოლისების რაოდენობა ერთეულოვანია, 2012 წელს კი გეომეტრიული პროგრესიით იზრდება და აღწევს 33 ათასს, რაც არის ჯამური ოდენობა და არ არსებობს დეტალური ინფორმაცია, თუ რა წილი უკავია მასში თითოეულ სადაზღვევო კომპანიას, გამომდინარე იქიდან, რომ მზღვეველებმა უარი თქვეს კვლევით ჯგუფთან თანამშრომლობაზე. აღნიშნულ ფაქტთან დაკავშირებით, შესაძლებელია გამოითქვას ვარაუდი, რომ ეს პარადოქსული მოვლენა დაკავშირებული იყოს საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევის სატარიფო პოლიტიკასთან, რადგან აღწერითი კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, არ არსებობს სტანდარტული ტარიფი და ყოველი ხელშეკრულებისთვის ინდივიდუალურად ხდება ტარიფის გამოთვლა. ამის შესაბამისად კი, შესაძლებელია, რომ ამ 33 ათასი სადაზღვევო პოლისის მფლობელი ბენეფიციარები წარმოადგენდნენ „წვრილ“ კლიენტებს. დელკრედერე დაზღვევაში არსებობს ე. წ. უსახელო დავალიანების დაზღვევა: მიმწოდებლები, რომლებსაც დიდი რაოდენობით წვრილი კლიენტები ჰყავთ, იყენებენ ე. წ. უსახელო დავალიანების დაზღვევას. მზღვეველი და

დამზღვევი ათანხმებენ თანხას, რომლის ფარგლებშიც ხდება მიწოდებული პროდუქციის დაზღვევა. ამ დროს კლიენტების ცალ-ცალკე დასახელება არ ხდება. ხოლო თანხა 5 000-10 000 ევროს შეადგენს პირითადად (Знай страхование! ნ.დ.).

კვლევის ფარგლებში, მოხდა ინფორმაციის მოძიება საქართველოს საგარეო ვაჭრობისა და მისი განვითარების დინამიკაზე 2008-2012 წლებში, გამომდინარე იქიდან, რომ შესაძლოა გარკვეული ურთიერთკავშირი იყოს ქართულ ექსპორტსა და საკრედიტო ვალდებულებების დაზღვევას შორის.

საქართველოსთვის მეტად აქტუალურია საექსპორტო პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება და სავაჭრო ზონის გაფართოება, რაც ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთ უმთავრეს ფაქტორს წარმოადგენს. ეკონომიკის რეფორმების თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი გამოწვევაა, რომ შეიქმნას სრულყოფილი საკრედიტო სადაზღვევო სისტემა, რაც დაიცავს ქართულ კომპანიებს, ქვეყნის შიგნით წარმოებული სავაჭრო ოპერაციების დროს და გაამდიერებს მათ კონკურენტუნარიანობას გლობალურ ბაზარზე. საკრედიტო ბაზრის განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია, როგორც კერძო, კომერციული, ისე საექსპორტო კრედიტების მხარდაჭერა. განვითარებული ქვეყნების საგარეო ეკონომიკის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი სფეროა სახელმწიფო დაზღვევის მექანიზმის შექმნა ნაციონალური ექსპორტიორებისთვის, სადაც კერძო კაპიტალი, საგარეო-სავაჭრო ოპერაციებში, ვერ ვითარდება ეროვნული ინტერესების შესაბამისად. მათ შორის, კომპანიების განვითარებად ბაზრებზე.

საქართველოს სავაჭრო ურთიერთობებში ექსპორტის წილის ზრდაზე ორიენტირება შესაძლოა გახდეს ქვეყანაში სიღარიბის დაძლევის, წარმოების განვითარების, სპეციალიზაციის, კონკურენტუნარიანობის ამაღლების და ამის შესაბამისად, ქართული ეკონომიკის ზრდის განმსაზღვრელი უდიდესი ფაქტორი.

დასკვნა და რეკომენდაციები

საკრედიტო დაზღვევის მაქსიმალური ეკონომიკური ეფექტურობის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მისი ყველა ფუნქციის კომპლექსურად განხორციელების შემთხვევაში. ამდენად, საკრედიტო დაზღვევა, ეს არ არის მხოლოდ რისკის ტრანსფერის ინსტრუმენტი მზღვეველზე და საჭიროა საკრედიტო მენეჯმენტის ინტეგრირებული სისტემის არსებობა კომპანიაში. ინტეგრირებული სერვისი გულისხმობს, როგორც დამზღვევის, ისე თვით კომპანიის რისკ-მენეჯმენტს. შემოთავაზებული კონცეფცია საშუალებას იძლევა, რომ მიღწეულ იქნას მაქსიმალური ეფექტურობა საკრედიტო დაზღვევაში. მათ შორის, მოზიდული საკრედიტო რესურსების ღირებულების შემცირებაც.

კვლევის შედეგად, საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის განვითარებისთვის, შესაძლებელია გარკვეული რეკომენდაციების შემუშავება ადგილობრივი მზღვეველებისთვის:

- ✓ საკრედიტო დაზღვევის ფარგლების დაკონკრეტება;
- ✓ საკრედიტო დაზღვევის ტარიფიკაციის მეთოდის ჩამოყალიბება — სადაზღვევო პრემიის განაკვეთის ცვლილების განვითარების მოდელი დამოკიდებულია საკრედიტო რისკზე, რაც შეიძლება გახდეს სადაზღვევო კომპანიების ანდერაითინგის პოლიტიკის განვითარების საფუძველი;
- ✓ გადაზღვევის ურთიერთობის დამკვიდრება საქართველოსა და საერთაშორისო საკრედიტო დაზღვევის ლიდერებს შორის.

აბსტრაქტი

შესავალი: ექსპორტული და კომერციული კრედიტების რისკი, რომელიც წარმოიშობა დებიტორული დავალიანების არსებობისას, იფარება საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევით. ამ ტიპის დაზღვევა ევროპაში უკვე 150 წელს ითვლის, საქართველოში კი მხოლოდ ხუთს და ამასთანავე, არ არსებობს წარმოდგენა მისი განვითარების ტენდენციების შესახებ. კვლევის მიზანია საქართველოში 2008-2012 წლებში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის განვითარების ტენდენციების შესწავლა. **მეთოდოლოგია:** თვისობრივი კვლევის ფარგლებში შეიქმნა კრედიტების დაზღვევის თეორიული ბაზისი, ხოლო რაოდენობრივი კვლევის მეთოდით ჩატარდა საქართველოს საკრედიტო დაზღვევის ბაზრის და საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკური ანალიზი. **შედეგები:** საქართველოში საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის ბაზრის განვითარების ტენდენცია საკმაოდ უჩვეულოა და გარკვეული პარადოქსებით ხასიათდება. კვლევის პერიოდის განმავლობაში (2008-2012 წ.) მართალია, მოზიდულ პრემიას ზრდის სწრაფი ტემპი ახასიათებს (97 %-იანი ზრდა), არასტაბილურია მისი წილი დაზღვევის ბაზარზე, რომელიც პირველი სამი წლის განმავლობაში ნულოვანია, 2011 წლიდან აღწევს 0,28 %-ს და 5 წლის განმავლობაში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია, რადგან 2012 წელს ბაზარზე შესაბამისი სეგმენტის წილი კვლავ მცირდება 0,1 %-მდე. ასევე 2009-2012 წლებში პოლისების რაოდენობის თვალსაზრისით საკმაოდ უჩვეულო ტენდენცია ისახება: პირველი სამი წლის განმავლობაში (2009-2011 წ.), გაფორმებული პოლისების რაოდენობა ერთეულოვანია, 2012 წელს კი გეომეტრიული პროგრესიით იზრდება და აღწევს 33 ათასს, რაც არის ჯამური ოდენობა და არ არსებობს დეტალური ინფორმაცია, თუ რა წილი უკავია მასში თითოეულ სადაზღვევო კომპანიას. **შედეგების ინტერპრეტაცია, დასკვნა:** კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, რეკომენდირებულია საკრედიტო დაზღვევის სისტემის სრულყოფა, მისი ფარგლების დაკონკრეტება და ტარიფიკაციის მეთოდის ჩამოყალიბება. სადაზღვევო პრემიის განაკვეთის ცვლილების განვითარების მოდელი დამოკიდებულია საკრედიტო რისკზე, რაც შეიძლება გახდეს სადაზღვევო კომპანიების ანდერაითინგის პოლიტიკის განვითარების საფუძველი.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: კრედიტების დაზღვევა, ექსპორტული კრედიტები, კომერციული კრედიტები, „დელკრედერე“ დაზღვევა, საკრედიტო რისკი, საქართველო, საგარეო ვაჭრობა, ექსპორტი.

Credit Insurance In Georgia

Teona Eliashvili, Tengiz Verulava

Abstract

Introduction: The risk of the export and commercial credits, which arises from the existence of accounts receivable, are covered by insurance of financial liabilities. This type of insurance has been in Europe for about 150 years and there is only five in Georgia and at the same time, there is no idea of its development trends. Research aims to study the credit liability market trends in 2008-2012 years in Georgia. **Methodology:** Within the qualitative research was established the theoretical basis of credit insurance and by using quantitative research methods were conducted the credit insurance market and foreign trade statistical analysis. **Results:** The trend of the financial liability of market development is rather unusual for Georgia and is characterized by a certain paradoxes. During the study period (2008-2012) Although written premium is characterized by a rapid rate of growth (97 % increase), its share of the insurance market is unstable, which is zero in the first three years, from 2011 increase to 0,28 % and in 5 years is the highest, since 2012 the market

share of the segment continued to decrease to 0,1 %. In 2009-2012 a rather unusual trend is outlined in terms of the number of policies: the first three years (2009-2011), the number of signed insurance policies is few and is increased exponentially, reaching 33 thousand in 2012, which is the total amount and there is no detailed information of the shares of each insurance company. **Interpretation of the results, the conclusion:** Based on the research, it is recommended to create a comprehensive system of credit insurance. It is recommended to specify the extent of credit insurance, forming the method of the credit insurance tariffication. Insurance premium rate of change development model, depends on the credit risk, which can become the basis for the development of the insurance companies underwriting policy.

Key Words: Credit Insurance, Export Credits, Commercial Credits, “Delkredereversicherung”, Credit Risk, Georgia, Foreign Trade, Export.

ბიბლიოგრაფია

- City of London Corporation. "Insurance companies and pension funds as institutional investors: global investment patterns." London, 2011.
- "Council of Europe." *3rd General Report on the CPT's activities covering the period 1 January to 31 December 1992.* <http://www.cpt.coe.int/en/annual/rep-03.htm#III>, June 4, 1993.
- "Council of Europe. Committee of Ministers." *Recommendation No. R (98) 71 of the Committee of Ministers to Member States concerning the ethical and organizational aspects of health care in prison.* <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>, January 11, 2006.
- Verulava, Tengiz. "Health Policy, Health Economics, Insurance – ჯანდაცვის პოლიტიკა, ჯანდაცვის ეკონომიკა, სადაზღვევო საქმე." *Insurance.* მარტი 2013. <http://heconomic.wordpress.com/>.
- Wyman, Oliver. *Funding the future - Insurers' role as institutional investors.* Brussels, June 2013.
- კბილცეცხლაშვილი, თეა. *საღიგობრო კურსი "ჯანდაცვის და სადაზღვევო საქმის ფინანსური მენეჯმენტი". კოეფიციენტების ანალიზი.* თბილისი, 2012.
- "საქართველოს ეროვნული ბანკი." *სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მონაცემები.* მარტი 2013. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=531>.
- „საქართველოს ეროვნული ბანკი.“ *არასახელმწიფო საპენსიო სქემების სტატისტიკური მაჩვენებლები.* 2014 წლის მაისი. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=2>.
- "საქართველოს ეროვნული ბანკი." *კომერციული ბანკების ფინანსური მაჩვენებლები.* მაისი 2014. <https://www.nbg.gov.ge/index.php?m=404>.
- საქართველოს ეროვნული ბანკი. "წლიური ანგარიში." თბილისი, 2013.
- „საქართველოს საფონდო ბირჟა.“ *საბროკერო კომპანიები.* 2014 წლის მაისი. http://www.gse.ge/default_GEO.asp.
- "საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური." *საგარეო ვაჭრობა.* მარტი 2013. http://geostat.ge/?action=page&p_id=136&lang=geo.
- „საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.“ *მშპ და ეროვნული შემოსავალი.* 2014 წლის მაისი. <http://geostat.ge/>.
- „სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური.“ *სტატისტიკური მონაცემები.* 2014 წლის მაისი. <http://insurance.gov.ge/>.